

cal terminology system are described. The semantic approach used at all stages of teaching Ukrainian as a foreign language is highlighted, noting that this approach is the most effective for the initial stage of teaching Ukrainian as a foreign language. It is determined that the translation of a lexical unit into the foreigner's mother language might be an effective method of semantization of professional vocabulary, moreover, the interpretation of the semantics of the term in Ukrainian is appropriate at the main and final stages of language learning.

Key words: *rhetorical terms, thematic category, semantics, terminological system.*

УДК 811.111:811.161.2'373

Давиденко А. О.

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ ЛЮБОВ У ПАРЕМІЯХ НІМЕЦЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Ця стаття присвячена вивченню таких питань, як розгляд концепту "любов" на матеріалах англійської, української та німецької мов, властивості концепту, його синонімічне та антонімічне значення, структурація вибудовування певного семіотичного групування концепту за синонімами та антонімами, а також виявлення та встановлення порівняльно-історичних моментів концепту за синонімічним та антонімічним рядом; з'ясування зв'язку концепту із символами інших країн, виявленню лакун, аналіз явища концепту та поняття, розгляд поняттєвого субстрату концепту "любов"; з'ясування ролі тлумачних словників на основі їхнього зіставлення та аналізу концепту "любов", аналіз параміологічного ряду досліджуваних мов, розгляд сучасної когнітивної лінгвістики, її зв'язків з порівняльно-історичним мовознавством; дослідження поняття концепту та концептології як частини сучасної когнітивної лінгвістики; вивчення проблем репрезентації цього концепту з урахуванням концептуальної метафори та фреймного аналізу та дослідження концептуальних картин світу англомовної та україномовної картин світу.

Ключові слова: *лінгвістика, семіотика, концепт, паремія, концепція, концептологія, лінгвоконцептологія, репрезентація.*

У нашій статті ми зупинимо увагу на різних підходах до аналізу загальних типових концептів, наприклад, "Віра. Надія. Любов" та більш конкретніше на "Любові". Спробуємо показати розвиткові можливості та властивості концептів у частині набуття ними коректних синонімічних та антонімічних значень, кореляцій та змін за порівняльним дослідженням їх використання у різних мовах, а також з можливістю структуризації початку вибудовування певного семіотичного групування концептів за синонімами та антонімами, за функціональними схемами їх мовних циркуляцій у різних країнах. Будемо намагатися найчастіше порівняльно-історичні моменти виявленого групування концептів за синонімами та антонімами зображувати у схемах, за допомогою котрих буде полегшуватися розуміння часу трансформації того чи іншого концепту, а також винаходження зв'язку концептів із символами інших країн, виявлення лакун, утворених, наприклад, з концептів-абрєвіатур та інше [1].

У сучасному науковому мисленні немає єдиного визначення терміна "концепт". Та це трапляється багато в чому тому, що як складне мовне та культурне явище він тісно пов'язаний з іншими поняттями, які необхідно пояснювати на індивідуальній основі.

Метою цієї статті є визначення взаємозв'язку між терміном і його спорідненими термінами – "термін", "слово", "сенс", "образ", "символ" тощо – для кращого розуміння природи самої концепції концепту та її специфіки. Проте вчені часто намагаються їх диференціювати. Концепція є синтезом логічних, гносеологічних і пізнавальних аспектів. Розуміння того ж поняття базується на включенні його уявлень, образів і концепцій [1, с. 143]. Концепт і поняття – терміни певних наук. Термін найчастіше використовується в Росії. "Логіка, філософія і поняття – в математичній логіці. Культурологія в культурології", – зазначав Ю. Степанов [2, с. 4]. "На відміну від концепцій, поняття – це не просто мислення, а саме переживання", "вони є предметом емоцій, симпатій і антипатій, а іноді і натхнення" [2, с. 4]. "Концепція базується на повсякденному досвіді за допомогою методів звичайної формальної логіки. Концепція – засіб наукового аналізу і в межах жорсткіших логічних побудов", – говорить А. Соломоник [10, с. 131–133]. Зміст терміна включає в себе, але не обмежуючись цим, зміст концепту як терміна, він додає всі множинно-конотативні елементи іменника, що виявляється в їх сумісності (Л. Чернейко). Тому поняття є найвищим ступенем абстракції [3; 5]. Концепт – важлива одиниця психічного рівня, властива національним особливостям, – говорить Т. Вільчинська. Термін характеризується у своїх словах універсальністю [7, с. 4]. Ми поділяємо думку С. Маслової про відсутність чіткої межі між концептами та поняттями. За певних умов висловлюються слова [4, с. 9], а також ми вважаємо, що концептами є не всі поняття, а лише найскладніші і найважливіші з них.

Часто уявлення терміна в мові приписується слову [5, с. 28]. Багато вчених брали участь у дослідженні питання взаємозв'язку між концептом і мовою (Л. Грузберг, М. Алефіренко, Н. Мех, С. Воркачов, В. Левицький, М. Скаб та ін).

Розглянемо поняттєвий субстрат концепту “любов” через призму лексичних і графічних джерел. Поняття любові/гри є основними концепціями людини, які відображені в кожній мові. Для того щоб зрозуміти концептуальний субстрат концепцій Love в концепціях світу англійської і української мов, ми проаналізували визначення їх зі словників та ідей відомих фахівців. Х. Погосова каже, що “відчувати любов” – це здатність людини жити глибокими емоційними переживаннями або інтенсивними внутрішніми почуттями протягом тривалого періоду часу. Як складне поняття любов містить сукупність властивостей і залежне від ситуації об’єкта, суб’єкта і так далі. “Любов, що визначається як почуття, може виступати як почуття, емоції, емоційний стан або відчуття”. “Любов є емоційним станом, любов може бути виражена позитивними і негативними почуттями і має різні лексичні вирази” [9, с. 30–34].

Академічний тлумачний словник української мови дає таке визначення поняття “любов”: 1. Почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; кохання (у 1 знач.) – Ізольдо! Ох, Ізольдо! Прийми любов мою! (Леся Українка, I, 1957, 410); Не бійся смутку, що пливе з великої любові, Ні вітру, що у серці рве Всі струни співакові (Максим Рильський, III, 1961, 56); В муках любові стою край вікна (Володимир Сосюра, I, 1957, 200);

2. Почуття глибокої сердечної прив’язаності до кого-, чого-небудь. І іменем твого сина, Твоєї скорбною дитини, Любов і правду рознесли [святії] По всьому світу (Тарас Шевченко, II, 1953, 323); Огнище те – любов до країни своєї, до свого народу (Михайло Коцюбинський, I, 1955, 169); // Глибока повага, шанобливе ставлення до людини. Коли вийшли на сцену зовсім юні мічуринці-комсомольці й піонери в піонерських галстуках – і повернули йому [І. В. Мічуріну], своєму дідуся, з любов’ю його яблука... – він тихо заплакав (Олександр Довженко, I, 1958, 499) [4];

Словник російської мови під редакцією Д. М. Ушакова (та ін.) так визначає поняття “любов” (Толковый словарь русского языка) (див. табл. 1):

Таблиця 1

Словники для аналізу концепту “любов”

Академічний тлумачний словник української мови	Тлумачний словник Cambridge International Dictionary of English	Словник Wordsmyth Dictionary Thesaurus	Словарь немецкого языка Я. и В. Гримм
1	2	3	4

1. Чувство, основанное на взаимном расположении, симпатии, близости (Братская любовь). Любовь к людям. // Такое же чувство, основанное на инстинкте (Материнская любовь). 2. Такое же чувство, основанное на половом влечении; отношения двух лиц, взаимно связанных этим чувством (Несчастливая любовь. Счастливая любовь. Неразделенная любовь. Платоническая любовь. Чувственная любовь. Пылать любовью. Страдать от любви). 3. Перен. Человек, внушающий это чувство (разг.) (Она была моей первой любовью). 4. Склонность, расположение или влечение к чему-нибудь (Любовь к искусству. Любовь к работе) [5].

Тлумачний словник *Cambridge International Dictionary of English* дає такі дефініції лексеми *love*:

1) to like another adult very much and be romantically and sexually attracted to them, or to have strong feelings of liking a friend or person in your family: I love you. Last night he told me he loved me. I’ve only ever loved one man. I’m sure he loves his kids.

2) to like something very much: She loves animals. I absolutely love chocolate. He really loves his job.

3) the feeling of liking another adult very much and being romantically and sexually attracted to them, or strong feelings of liking a friend or person in your family: “I’ve been seeing him over a year now”. “Is it love?” Children need to be shown lots of love. “I’m seeing Laura next week”. “Oh, please give her my love” (= tell her I am thinking about her with affection).

4) a person that you love and feel attracted to: He was the love of my life.

5) used as a friendly form of address: You look tired, love.

6) love means strong feelings of attraction towards and affection for another adult, or great affection for a friend or family member;

7) your love is a person that you love and feel attracted to. Love is also used as a friendly form of address;

8) strong liking for (Her love affair with ballet began when she was ten).

У словнику *Wordsmyth Dictionary Thesaurus* знаходимо такі дефініції лексеми *love*:

1) tender and passionate affection for another person;

2) deep and strong affection for a friend or relative;

3) strong interest or enjoyment, as for an activity;

4) a person, activity, or object for which one has intense affection or strong liking;

5) a sacrificial commitment, esp. in religious experience.

Вербальні репрезентації концепту любов в українській мові та love в англійській мають схожі структурні одиниці, але мають і суттєві відмінності. Загальне значення та розуміння властиве як носіям української, так і англійської мов: почуття потягу до представника протилежної статі, котре може відрізнятися залежно від сили та часу тривалості. Також співпав компонент концепту, який проявляється в формі зацікавленості до будь-якої діяльності.

Словарь немецкого языка Я. и В. Гримм указывает нам на то, что слово "Liebe" является исконно немецким словом, а также, что оно образовано от прилагательного "lieb" с добавлением флексии "-e".

Мы выделили следующие компоненты концепта "Liebe": "Nächstenliebe"; "Freundschaft"; "Zusammengehören"; "Sorge"; "Zuneigung"; "Gegenliebe"; "Treue"; "Lust", "Anziehung"; "Glück"; "Glaube"; "Gute", «Gnade», "Huld", "Ehre"; "Heil"; "Wunder"; "Leid", "Schmerz", "Qual"; "Haß"; "Habgier/Habsucht"; "Gewohnheit"; "Betrug/Täuschung, Einfalt"; "Wahnsinn"; "Angst"; "Schaden"; "Eifersucht".

Компонент "Nächstenliebe" является базисным и первоначальным компонентом концепта "Liebe": 1. Der Mensch verzehrt sich selbst in sich nur, der allein an fremde Menschen anstößt; aber brüderliche Liebe zaubert jeden Gram hinweg, und durch Gemeinschaft sind Gefahren als Genuss zu schätzen (Deutsches Wörterbuch von Jacob und Wilhelm Grimm). 2. Unser Leben wird wärmer, wenn wir mehr Nächstenliebe an andere verschenken (Katja Heimberg, www.aphorismen.de).

На відміну від німецької мови, в концепті любов не було ідентифіковано схеми "принесення в жертву". Частина значень наведених англійським тлумачним словником (любов як статеий потяг, потяг як тяга до чого-небудь) співпадає з українським варіантом, але англійський словник не виділяє ознак самовідданості любові [6]. Окрім того, склад концепту love не відображає ознак материнської любові. В англійських дефініціях при цьому часто згадується любов до членів родини та до друзів. У структурі англійського концепту love відсутні такі складники: поняття любові як любовних відношень (інтрига, роман, шури-мури); любов як предмет кохання, пристрасті (коханій, кохана).

Розглянемо синонімічні ряди репрезентації концептів love/любов в англійській та українській мовах. Синонімічний ряд, використаний для позначення концепту love в англійській мові представлений лексемами "affection, adoration, fondness, devotion, passion, like", в українській мові – це "кохання, любові, любість". Таким чином, в обох мовах у тлумаченні концепту love/любов найбільш часто вживаною є лексема "почуття", "affection".

У нашій роботі ми не знайшли відображення перцептивно-образної складової частини концептів любов/love у пареміях української та англійської мов. Тож перейдемо одразу до валоративної складової частини відображення концептів [7]. Проаналізувавши пареміологічний ряд англійської та української мов, робимо висновок, що репрезентація концептів love/любов дає змогу розкрити національно-культурну специфіку мов. У приказках та прислів'ях англійської мови виділяються такі ознаки концепту love:

1) Закохані втрачають здатність тверезо оцінювати оточуючі їх ситуації: love is blind, love your friend with his fault, one cannot love and be wise, love is blind as well as hatred.

2) Задля досягнення цілі (любові партнера) можна використовувати всі методи: all is fair in love and war, all strategies are fair in love.

3) Любов може подолати усі труднощі на своєму шляху: love will creep where it may not go, love conquers all, love knows no boundaries, love knows no season, love will find a way.

4) Відсутність матеріальних благ може вбити любов: when the poverty comes in at the door, love flies out of the window.

Когнітивні ознаки репрезентації концепту любов в українських пареміях:

1. Любов як бажання бути з коханим поряд, відсутність перешкод перед закоханими: Любов сильніша смерті; Любов, як перстень, не має кінця; До любові небоги нема далекої дороги.

2. Зовнішність не відіграє головної ролі: На любов і смак товариш не всяк;

3. Любов може причинити біль та страждання: Невесело в світі жити, як нема кого любити; Старого любить – тільки дні губить; Хто п'яницю полюбить, той вік собі згубить.

4. Любов – сильне почуття: Різні по вдачі – міцні на любов; В неї брови до любові, а устоньки до розмови. Старої любові й іржа не їсть; Так любить, як порох у оці; Так тебе люблю, що як не ваджу, то вдень спати не можу! Не втаїться кохання, як у мішку шило; Люблю свою любку, як голуб голубку! Любов – не пожежа, займеться – не згасиш [8–9].

5. Відсутність матеріальних благ не може вбити любов: Нужда у вікно, а любов у двері.

6. Бажання бути коханим/коханою: Коли любиш – так женись, а не любиш – відступись! Любиш – люби, а не любиш – не води. Нехай мене той займає, хто кохання в серці має!

Висновки. Таким чином, нами було прослідковано особливості репрезентації концептів love/любов у пареміях німецької, англійської та української мов. Незважаючи на схожість концептів love/любов, під час аналізу паремій було виявлено декілька відмінностей складників обраних концептів. Вивчення проблеми репрезентації цих концептів з урахуванням концептуальної метафори та фреймового аналізу становить перспективу подальшого дослідження концептів love/любов у пареміях та дослідженні концептуальних картин світу англійської та української мов.

Використана література:

1. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. / Бабушкин А. П. – Воронеж, 2014. – 104 с.
2. Волостных И. А. О лингвистической концепции эмоций / И. А. Волостных // Филология и культура : материалы IV Междунар. науч. конф. – Тамбов : ТГУ им. Г. Р. Державина, 2013. – 224 с.
3. Карасик В. Базовые характеристики концептов. Антология концептов / В. Карасик, Г. Слышкин. – Волгоград : Парадигма, 2005. – 243 с.

4. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : [навч. посіб. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.] : у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – Київ: Видавничий Дім “ІнЮре”, 2008. – С. 5–14.
5. Кубрякова Е. С. Концепт. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. Кубрякова, В. Демьянков и др. – Москва : Изд-во МГУ, 2002. – С. 90–93
6. Подстрахова А. В. Англоязычная экспансия в современные европейские языки и проблемы перевода [Электронный ресурс] // Международный научно-практический (электронный) журнал INTER-CULTUR@L- 198 NET. 2006. Выпуск 5. Режим доступа : http://www.vfnglu.wladimir.ru/Rus/NetMag/v5/v5_index.htm (дата обращения: 11.08.2018)
7. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно- дискурсивній парадигмі лінгвістики. / Приходько А. М. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с.
8. Психологічна енциклопедія / [автор-упор. О. М. Степанов]. – Київ: Академвидав, 2006. – 424 с.
9. Погосова К. О. Способы вербализации эмоций. // Объединенный научный журнал № 20. – Киев : Изд-во Фонда правовых решений. 2018. – С. 30–34.
10. Соломоник А. Философия знаковых систем и язык. – Минск, «МЕТ», 2002 г. – С. 131–133.

References:

1. Babushkin A. P. (2014) Typy konceptov v lexiko-phraseologicheskoy semantike yazyka [Types of concepts in lexico-phraseological language]. Voronezh. –104 s. [in Ukrainian].
2. Volostnich Y. A. (2013) O lingvisticheskoy konceptyzy emotiy [About linguistic concepts of emotions]. Philologia y kultura. Tambow: IV mizhnarodna naukovo-praktichna konferentsiya TGU Derzhavina. – 224 s. [in Russian].
3. Karasik V. (2005) Bazovyye harakteristiki kontseptov. Antologiya kontseptov / V. Karasik, G. Slyishkin [The basic concept characteristic]. Volgograd : Paradigma. [in Russian]
4. Ky'ry'chenko G. S. (2008) Nary'sy' zagal'nogo movoznavstva:[navch. posib. dlya stud. filol. specz. vy'shh. navch. zakl.]: u 2 ch. / G. S. Ky'ry'chenko, S. V. Ky'ry'chenko, A. P. Suprun; za red. A. P. Suprun [The documentary of general language science]. Kyiv : Vy'davny'chy'j Dim “InYure”. [in Ukrainian].
5. Kubryakova E. S. (2002) Kontsept. Kratkiy slovar kognitivnyih terminov / E. Kubryakova, V. Demyankov i dr. [Concept: the short dictionary of cognitive terms]. Moskva : Izd-vo MGU. [in Russian] .
6. Podstrahova A. V. (2006) Anglozazyichnaya ekspansiya v sovremennyye evropeyskie yazyki i problemy perevoda [Elektronnyy resurs] [The anglicized expansion to the modern European languages and problems of translation] // The electronic research and practice magazine INTER-CULTUR@L – 198 NET. Vyipusk 5. [in Russian].
7. Prychodko A. M. (2008) Kontsepty y kontseptosystemy v kognityvno-dyskursyvnyi paradygmi lingvistyky [Concepts and conceptual systems in cognitive paradigm of linguistics]. Zaporizhzhya : Premyer, 332 s. [in Ukrainian].
8. Psy'hologichna ency'klopediya (2006) / [ed. O. M. Stepanov]. [The psychological encyclopedia]. Kyiv : Akademvy'dav. [in Ukrainian]
9. Pogosova K. O. (2018) Sposoby verbalizatsyi emotsyi [The ways of emotions verbalization]. Kyiv : Izdatelstvo fonda pravovich resheniy S. 30–34 (Obyediniu nauchniy zhurnal № 20). [in Russian].
10. Solomonik A. (2002) Filosoфиya znakovyih sistem i yazyk [The philosophy of language and alphabetical characters system]. Minsk, “MET”. [in Russian].

Давиденко А. А. Особенности репрезентации концепта любовь в паремиях немецкого, английского и украинского языков

Статья посвящается рассмотрению таких вопросов, как понятие концепта «любовь» на материалах английского, украинского и немецкого языков, особенности концепта, его синонимическое и антонимическое значение, структура построения определенного семиотического группирования концепта за синонимами и антонимами, а также выявление и установление сравнительно-исторических моментов концепта за синонимическим и антонимическим рядом; определение связи концепта с символами других стран, выявление лакун, анализ явлений концепта и понятия; рассмотрение определенного субстрата концепта “любовь”, определение роли толковых словарей на основе их сопоставления и анализирование концепта “любовь”, анализ парамитологического ряда исследуемых языков, рассмотрение современной когнитивной лингвистики, ее связь со сравнительно-историческим языкознанием, исследование понятия концепта и концептологии как части современной когнитивной лингвистики, изучение проблем репрезентации данного концепта, принимая во внимание концептуальную метафору и фреймовый анализ и исследование концептуальных картин мира англоязычной и украиноязычной картин мира.

Ключевые слова: лингвистика, семиотика, концепт, паремия, концепция, концептология, лингвоконцептология, репрезентация.

Davidenko A. O. Peculiarities of representation concept love in notions of German, English and Ukrainian languages

Given article is dedicated to the following points, review the notion concept love on the material of the English, Ukrainian and German languages of concept peculiarities, its synonymic and antonymic meaning, the structure of building particular semiotic group of concepts by synonyms and antonyms, and also determining and using comparative-historical moments of concept by the synonymic and antonymic set; clarifying link of concept with the symbols of another countries, defining lacunes, analyzing phenomenon of the given concept and notion, take into account of the meaning concept love and its sense, clarifying the role of the dictionaries on the basis of its comparing and analyzing of concept love, using particular set of investigated languages, consider modern linguistics, its relationships with comparative-historical linguistics, investigating the notion of concept and conceptology as part of modern cognitive linguistics, studying the problems of representation of given concept regarding conceptual metaphor and framing analysis researching conceptual meaning of the English and Ukrainian picture of the world.

Key words: linguistics, semiotic, concept, notion, conception, conceptology, linguistic conceptology, representation.